

Dokumenttype	NOU 1987:35	Dokumentdato	1987-09-00
Tittel	Samtidens arkiver - fremtidens kildegrunnlag. Arkivverkets presserende oppgaver.		
Utvalgsleder	Sønneland, Helge M.		
Utgiver	Kulturdepartementet		
Oppnevnt	1986-02-27	Sider	67
Kapittel	2 Forslag og sammendrag av rapporten 2.1 ARBEIDSGRUPPENS FORSLAG		

Arbeidsgruppen foreslår:

- at Arkivverkets målsetning redefineres mot et overordnet kulturvernansvar for samfunnets arkiver, både de offentlige og de private,
- at det utarbeides en landsomfattende verneplan for private arkiver i samarbeid med lokale og regionale institusjoner,
- at det vedtas en arkivlov for å sikre et bedre vern av arkiver som har betydning for forskning og kulturhistorisk dokumentasjon,
- at Arkivverkets arbeid med å sikre og gjøre arkivmateriale tilgjengelig blir effektivisert og avlastet ved bruk av ny teknologi, økt bruk av mikrofilming, presisering av det offentliges ansvar for egne arkiver og utvidelse av Arkivverkets kapasitet ved opprettelse av et nytt statsarkiv i Kongsberg,
- at Arkivverket legger vekt på bedre kassasjonspraksis, og at målsetningen for kassasjonsarbeidet bør være å bringe bevaringsprosenten for offentlige arkiver fra dagens ca. 40 prosent ned til ca. 20 prosent,
- at det etableres samarbeidsprosjekter mellom Riksarkivaren og FAD og mellom Riksarkivaren og NKS om utarbeidelse av hjelpemidler til arkivarbeidet og for bedre opplæring og utdanning av arkivpersonale,
- at det etableres en ny ordning for Arkivverkets rettsdokumentasjon ved hjelp av et samarbeidsprosjekt mellom Justisdepartementet, Kultur- og vitenskapsdepartementet og Riksarkivaren om opprettelse av en database for tinglysningsmateriale i statsarkivene,
- at allmennheten får en sterkere rett til innsyn i og tilgjengelighet til arkivseriene som oppbevares i Arkivverket.

Kapittel 2 Forslag og sammendrag av rapporten

2.2 HOVEDUTFORDRINGEN

Arkivmateriale utgjør en sentral del av samfunnets hukommelse. Som kilde for forskning og kulturhistorisk dokumentasjon for samtid og ettertid, er arkivene det viktigste kildemateriale til økt innsikt i og forståelse av utviklingen av det norske samfunn. I et kulturvernperspektiv er det av avgjørende betydning å sikre samfunnet et best mulig utvalg av arkiver som kan gi informasjon om samfunnets utvikling.

For arbeidsgruppen har det sentrale spørsmål vært hvordan vårt samfunn kan sikre de viktigste arkivene fra både offentlige og private arkivskapere. Hovedutfordringen ligger i selve omfanget og kompleksiteten av arkivmateriale. Det norske samfunn etter siste verdenskrig produserer en økende mengde arkivmateriale som det er viktig å sikre for vår samtid og for våre etterkommere. Frem mot neste århundre vil tilveksten av verdifullt arkivmateriale være minst det tredobbelte av det materiale som i dag er sikret i Arkivverket. Hovedutfordringen for arbeidsgruppen har vært - innenfor realistiske budsjettammer - å foreslå virkemidler som kan settes inn både for å sikre et nødvendig utvalg av arkivmaterialet og for å gjøre det tilgjengelig for forskning og kulturhistorisk dokumentasjon.

Arbeidsgruppen mener at Arkivverket fortsatt må påta seg hoveddelen av arbeidet med å sikre arkivmateriale. Riksarkivet og statsarkivene under ledelse av Riksarkivaren må prioritere arbeidet med å sikre og gjøre arkivmateriale tilgjengelig for forskning og kulturhistorisk dokumentasjon. Dette vil innebære at arbeidet for offentlig forvaltning for bedre arkivrutiner og arkivadministrasjon ikke lenger vil være en like sentral oppgave for Arkivverket som i dag. Men dette bør ikke bryte sammenhengen i Riksarkivarens ansvar for tilsynet med de offentlige arkivene.

Den klarere prioritering av kulturvernopp gavene er et av flere virkemidler som foreslås. Andre tiltak må også settes inn dersom man skal kunne hanskes med den dramatiske økningen av arkivmateriale som bør sikres. Arbeidsgruppen har funnet det påkrevet at Arkivverket prioriterer arbeidet med kriteriene for bevaring av arkivmateriale. Kassasjonsarbeidet må bli styrket med henblikk på å sikre sentrale og representative arkiver og samtidig redusere omfanget av det samlede arkivmateriale. Som en første målsetning vil en bevaringsprosent av offentlige arkiver på ca. 20 prosent være aktuell.

For å øke magasinkapasiteten i Arkivverket vil arbeidsgruppen støtte Riksarkivarens forslag om å opprette et nytt statsarkiv på Østlandet, og det er foreslått at et nytt statsarkiv bygges i Kongsberg. Den akutte mangelen på magasiner vil på denne måten bli avhjulpet til en viss grad. Men det er nødvendig å finne andre virkemidler enn magasinutbygging. Med den store tilveksten av arkivmateriale vil tradisjonell oppbevaring i magasiner kreve store investeringer. Arbeidsgruppen har på denne bakgrunn foreslått at Kultur- og vitenskapsdepartementet og Riksarkivaren setter i gang et utviklingsarbeid for anvendelse av ny teknologi for bevaring av arkivinformasjonen.

Arbeidsgruppen har også foreslått som virkemiddel at det legges sterkere vekt på mikrofilming av arkivserier. Bruk av mikrofilm vil kunne redusere slitasje på papiret og er meget plassbesparende. Et avgjørende punkt for arbeidsgruppen har vært at mikrofilming kan gjøre adgangen til arkivinformasjonen lettere for brukerne, og at man ved moderne teknologi kan overføre informasjonen fra mikrofilm til andre oppbevaringsmedier.

Kapittel 2 Forslag og sammendrag av rapporten

2.3 VERNEPLAN FOR PRIVATE ARKIVER

Fram til idag har det statlige Arkivverket i all hovedsak tatt vare på offentlig arkivmateriale. Kun en liten del av det arkivmateriale som er sikret, utgjøres av private arkiver. Etter arbeidsgruppens mening vil det ikke lenger kunne forsvares at offentlige arkiver alene skal være det kildemateriale som skal gjenspeile og gi forståelse av den historiske utvikling av det norske samfunn. Samfunnets arkiver bør omfatte alle sentrale arkiver som kan gi opplysninger om vårt samfunn, uavhengig av om de er skapt av offentlige eller private arkivskapere. De private arkivene er ofte en sammenvevet del av de offentlige arkivene hva angår informasjon og dokumentasjon. Arkiver etter kjente personer, politiske partier, organisasjoner, bedrifter og andre typer private arkiver, kan ikke skilles ut fra det samlede kildegrunnlag som er påkrevet for forskning og kulturhistorisk dokumentasjon.

Arbeidet med å sikre viktige private arkiver vil kreve at alle institusjoner som er engasjert på dette feltet, må sette inn ressursene ut fra en mer planmessig prioritering. Arbeidsgruppen har kommet frem til at Riksarkivaren bør få ansvaret for å trekke opp retningslinjene for dette arbeidet. Arbeidsgruppen har derfor foreslått at Riksarkivaren utarbeider en landsomfattende verneplan for private arkiver. Denne verneplanen, som vil omfatte regionale delplaner, vil være det viktigste virkemiddel for å hindre at verdifulle private arkiver går tapt.

Også for private arkiver vil tilveksten av verdifullt materiale øke

dramatisk. I tillegg er det i dag store mengder arkivmateriale som ikke er sikret, og som står i fare for å bli ødelagt. Arbeidsgruppen mener at det også på dette området må settes i gang kassasjonsarbeid, og har foreslått at det blir igangsatt prøveprosjekter på området. I motsetning til kassasjon av offentlig arkivmateriale, har man i dag ikke en tilsvarende kompetanse for private arkiver.

Kapittel 2 Forslag og sammendrag av rapporten

2.4 ARKIVLOV SOM VIRKEMIDDEL

Det overordnede siktemålet for arbeidsgruppen har vært å øke oppmerksomheten på arkivene som en vesentlig del av vårt kildegrunnlag. Et av virkemidlene i denne sammenheng er en egen arkivlov som slår fast at bevaring av arkivmateriale er av stor viktighet for samfunnet.

En arkivlov vil understreke at arkivarbeidet i Norge må komme inn i bedre former enn idag. Arbeidet i forvaltningen med å ta vare på arkivene er idag bestemt av regler og forskrifter som ofte kan være uklare eller motstridende. En arkivlov vil derfor kunne klargjøre regelverket og gi økt oppmerksomhet på arkivarbeid som en sentral del av forvaltningens virksomhet.

Også for verneplanarbeidet for private arkiver kan det være hensiktsmessig å ha en egen arkivlov. Selv om arbeidsgruppen mener at Arkivverkets arbeid med private arkiver også i fremtiden bør være basert på frivillig medvirkning fra private arkiveieres side, vil det allikevel være hensiktsmessig med visse bestemmelser i lovs form for en effektiv ivaretagelse av Arkivverkets ansvar for private arkiver. Dette gjelder adgang til i enkelte tilfelle å kopiere arkivmateriale og til lovfesting av meldeplikt for arkiveiere som er med på verneplanen.

Kapittel 2 Forslag og sammendrag av rapporten

2.5 STYRKING AV ARKIVARBEIDET I FORVALTNINGEN

Ved en klarere prioritering av Arkivverkets kulturvernoppgaver, kan Riksarkivarens arbeid for forvaltningens arkivarbeid bli gitt lavere prioritet. Etter arbeidsgruppens mening er det derfor nødvendig at forvaltningen selv gir høyere prioritet til sitt eget arkivarbeid. I første rekke ville dette være et spørsmål om ressurser til å etterleve dagens arkivbestemmelser. Videre vil det være behov for økt innsats for opplæring av arkivpersonale.

For statlig forvaltning vil arbeidsgruppen foreslå at forvaltningens arkivarbeid tas inn som en del av "Program for fornyelse av statsforvaltningen". Forbruker- og administrasjonsdepartementets ansvar for at forvaltningsinstitusjonene følger arkivbestemmelsene må følges opp innenfor programmet, og det må gis midler til opplæring og utdanning av arkivpersonalet. For kommunalforvaltningen vil det være hensiktsmessig at Norske Kommuners Sentralforbund kan påta seg oppgaver tilsvarende dem FAD har for statlig forvaltning.

Kapittel

2 Forslag og sammendrag av rapporten

2.6 ANSVARET FOR TINGLYSNINGSMATERIALE

Riksarkivaren har i dag ansvaret for en viktig del av rettsdokumentasjonen i Norge, nemlig tinglysningsmateriale frem til ca. 1936. Statsarkivene må bruke store ressurser til fremfinning av dokumentasjon fra pantebøker og panteregistre som er avlevert fra institusjonene under Justisdepartementet. Ressursbruken er så stor at arbeidsgruppen har kommet frem til at denne delen av rettsdokumentasjonen ikke budsjettmessig kan belastes Arkivverket alene.

Bruk av ressursene til rettsdokumentasjon i Arkivverket hindrer etaten i å arbeide for et bedre kulturvern av arkiver. De 7 statsarkivene må bruke en dominerende del av årsverkene på tinglysningssakene. Tinglysningsmaterialet, som har betydning ikke bare for publikum, men også for forskningen, går ofte tilbake til 1600-tallet og stiller store krav til administrasjonshistorisk kompetanse og innsikt i bl.a. eiendomsforholdene i Norge for å kunne gjøres tilgjengelig.

Arbeidsgruppen har sett det som et sentralt virkemiddel at Arkivverket ikke lenger må benytte så store deler av sine personalressurser til betjening av publikums behov for rettsdokumentasjon. Gruppen har derfor foreslått at Justisdepartementet, Kulturdepartementet og Riksarkivaren går sammen om et fellesprosjekt på 5 år for å legge inn de sentrale delene av tinglysningsmaterialet i en database. Publikum vil på denne måten få samme service som idag, mens Arkivverkets bruk av ressurser til rettsdokumentasjonen vil bli vesentlig redusert.

Kapittel 2 Forslag og sammendrag av rapporten

2.7 ADGANG TIL OG INNSYN I ARKIVENE

Regler om innsyn i arkivmateriale bør etter arbeidsgruppens syn ikke reguleres i arkivloven, men heller i tilknytning til de generelle regelsett som gjelder for slike spørsmål innen forvaltningen. Her siktes det først og fremst til offentlighetsloven og sikkerhets- og beskyttelsesinstruksene. Arbeidsgruppen foreslår at offentlighetsloven med visse modifikasjoner gjøres gjeldende for alt materiale som er avlevert til Arkivverket, også materiale som er utarbeidet før offentlighetslovens ikrafttredelse 1. juli 1971. Arbeidsgruppen foreslår ellers i kap. 11 enkelte mindre regelendringer, bl.a. i statistikkloven og graderingsinstruksene.

Kapittel 2 Forslag og sammendrag av rapporten

2.8 ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Arbeidsgruppen har valgt å vurdere de administrative og økonomiske konsekvensene i forbindelse med de enkelte forslagene til virkemidler. Det er lagt stor vekt på at forslagene ikke skal medføre store meromkostninger for forvaltningen, men skal kunne innpasses i realistiske budsjettammer. Dette gjelder både spørsmålene om verneplan for private arkiver, arkivlovforslaget og den statlige og kommunale forvaltnings prioritering av arkivarbeidet.

